

טנניא השבוע:

מנן (ד"א: 'מנו יבן וסנן' ד') ד"ב 'צאלמיה דסקא'

השבוע נמשיך עם חובת לימוד תורה, אשר בה התחלנו כבר שבוע שעבר. מי שמעוניין יכול להמשיך עם ההרחבות בנושא זה בדף של שבוע שעבר. נושאים נוספים השבוע התורה כהתמודדות עם יצר הרע, וחובת האב להשיא את בנו וללמד את בנו מלאכה.

א. האמונות דין יצי הרע

סוגיה מעניינת נוספת העוסקת ביצר הרע מצויה במסכת סוכה דף נ"א עמוד ב' [סוף העמוד] עד דף נ"ב עמוד ב' באמצע העמוד. [יש דפים מצולמים בקלסר].
 כמו כן- יש בארון ספר של ספריית האוניברסיטה 'שיחות עם יצר הרע'. במבוא יש סיכומן של המאמרים השונים- כדי שתוכלו לבחור מה לקרוא. [אני נהנית מהמאמרים של שולמית הלר ושל אביגדור שנאן].

ב. אובג האב אהשא אר בניו.

החובה להשיא את בנותיו

הגמרא שואלת לגבי החובה של אדם להשיא את בתו.

את תירוץ הגמרא מסבירים פרשנים שונים בצורה שונה:

מאירי:

כשם שהוא חייב להשתדל להשיא את בנו כך הוא חייב להשתדל בנשואי בתו ר"ל שילבישנה ויעדנה במיני עדיים ויתן לה מממונו עד שיהיו קופצים מצויים לה וישאנה הראוי שבהם:

עיינו בדברי הרמב"ם הלכות אישות פרק כ' הלכות א' וג'.

מה היחס בין דברי הרמב"ם ובין דברי הגמרא שלנו?

א. צון חכמים שיתן אדם מנכסיו מעט לבתו כדי שתינשא בו, וזה הוא הנקרא 'פרנסה'. המשיא את בתו סתם לא יפחות לה מכסות שפוסקין לאשת עני שבישראל כמו שביארנו, במה דברים אמורים? בשהיה האב עני אבל אם היה עשיר הרי זה ראוי ליתן לה כפי עשרו.

ג. האב שמת והניח בת - אומדין דעתו כמה היה בלבו ליתן לה לפרנסתה ונותנין לה ... ואם לא ידעו לו בית דין אומדין דעת נותנין לה מנכסיו עישור לפרנסתה.

הלכה למעשה

הרמב"ם לא מונה את המצווה לשאת אישה כמצווה. כמו כן, הוא לא מזכיר את חובת האב להשיא את בנו כמצווה. ההזכרה היחידה של הדבר היא בהלכות איסורי ביאה פרק כ"א הלכה כ"ה.

מצות חכמים ששיא אדם בניו ובנותיו סמוך לפרקן שאם יניחן יבואו לידי זנות או לידי הרהור ועל זה נאמר ופקדת נוך ולא תחטא ואסור להשיא אשה לקטן שזה כמו זנות היא:

איך הרמב"ם מסביר את הגמרא?

ד. אלהו אולמיו

מה אפשר ללמוד מן הפסוק אשר ממנו לומדת הגמרא את חובת האב בלימוד בנו אומנות?

המאירי:

כבר ביארנו שהאב חייב ללמד את בנו אמנות, וכל שלא עשה כן - הוא כאלו מלמדו לסטות, שכשהוא גדל מבקש למודו, רצה לומר: מה שהורגל בו, ואינו מוצא והולך ומלסטם את הבריות. ומכל מקום כל שלמדו תורה - אין צריך ללמדו אמנות אחרת, שיש תורה יש קמח, ולימוד תורה ואמנות לְצַדֵּיךְ נשנו. ויש מפרשין שחייב בשתייהן, ואם למדו בעסק ובפרקמטיא [מסחר] - אינו צריך אמנות אחרת.

ראו דברי ספר המקנה: איך הוא לומד את דבריו? מדוע? מדוע אנשים חייבים לעבוד?

גם באישה כיוון שחייב להשיאה חייב נמי ללמדה אומנות... ואף דבעלה חייב במזונותיה, במה תתפרנס אם תתאלמן או תתגרש? וגם תחתיו הייתה חייבת במעשה ידיה, ואפילו בעשירה קים לן שהבטלה מביאה לידי זימה

על החובה לעבוד:

אבות דרבי נתן נוסח ב' משנה כ"א

רבי יהודה בן בתירא אומר: מי שאין לו מלאכה לעשות, מה יעשה? אם יש לו חצר חרבה או שדה חרבה, ילך ויתעסק בה, שנאמר 'ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך'. מה ת"ל ועשית כל מלאכתך? להביא מי שיש לו חצרות או שדות חרבות, ילך ויתעסק בהן.

אבות דרבי נתן נוסח א' משנה י"א

ועוד היה רבי אליעזר אומר: גדולה היא מלאכה שכשם שנצטוו בני ישראל על השבת, כן נצטוו על המלאכה שנאמר "ששם ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך"

על חשיבות המלאכה

גיטין דף ס"ז עמוד ב'

רב יוסף איעסק בריחיא רב ששת איעסק בכשורי אמר גדולה מלאכה שמחממת את בעליה.

מדרים דף צ"ט עמוד ב'

רבי יהודה כד אזיל לבי מדרשא שקיל גולפא על כתפיה אמר גדולה מלאכה שמכבדת את בעליה רבי שמעון שקיל צנא על כתפיה אמר גדולה מלאכה שמכבדת את בעליה

בראשית רבה פרשה ל"ט פסוק ח'

אמר רבי לוי בשעה שהיה אברהם מהלך בארם נהרים ובארם נחור ראה אותן אוכלים ושותים ופוחזים אמר הלואי לא יהא לי חלק בארץ הזאת וכיון שהגיע לסולמה של צור ראה אותן עסוקין בניכוש בשעת הניכוש בעידור בשעת העידור אמר הלואי יהא חלקי בארץ הזאת אמר לו הקב"ה לזרעך אתן את הארץ הזאת:

תוספתא קידושין פרק א' הלכה ט'

ר"ג אומר כל שיש בידו אומנות למה הוא דומה לכרם מוקף גדר ולחריץ שהוא מוקף סייג וכל שאין בידו אומנות למה הוא דומה לכרם שאין מוקף גדר ולחריץ שאין מוקף סייג ר' יוסי אומר [משם] ר"ג כל שבידו אומנות למה הוא דומה לאשה שיש לה בעל בין שהיא מתקשטת ובין שאינה מתקשטת אין הכל מסתכלין בה ואם [אין] מתקשטת [היא] לא תהא לה מורא [בס"א ונראה] וכל שאין בידו אומנות למה הוא דומה לאשה שאין לה בעל בין מתקשטת בין שאינה מתקשטת הכל מסתכלין בה ואם [אין] מתקשטת [היא] לא תהא לה מורא ר' יוסי בר"א אומר משום ר"ג כל שבידו אומנות למה הוא דומה לכרם גדור שאין בהמה וחיה נכנסין [לתוכו] ואין עוברין ושבין נכנסין [לתוכו] ואין רואין את מה שבתוכו וכל שאין בידו אומנות למה הוא דומה לכרם פרוץ שבהמה וחיה נכנסין [לתוכו] ועוברים ושבים נכנסין [לתוכו] ורואין מה שבתוכו:

3. סיכום הסוגיא.

נסו לסכם לעצמכם על פי הדפים האחרונים מהן חובות האב לבנו. מהן החובות אשר האב חייב לבתו, והאם יש חובות שגם האם חייבת לבניה. בקלסר המאמרים מצויים כמה מאמרים אשר מסכמים את הברייתא המונה את מצוות האב. אפשר לקרוא אותם כסיכום לסוגיה.

